

باتىل ئۇن قاتئۇ

اۆتونوميالى رايوندىق ايەلدەر بىرلەستىگى :

شىنجاڭ خالقىنىڭ تاماشا تۇرمىسىن بۇلدىرۈگە ۇرىنغان بارلىق قاسكۇنەمدىكىنىڭ، ُسوز جوق، كۇلى كوككە ۇشادى

شىنچياڭ قوعامى جاراسىمىدى، ورنىقتى، ەكو-نومىكاسى ۇرتىسى دامىغان، خالقى ئىنىشى ُومىر، شات ـ شادىمان تىرشلىك كەشىرگەن ەڭ جاقسى دامۇ مەزگىلىنە اياق باسقان كەزدە، شىنچياڭدىاى ۴ار ۇلت خالقى اناردىڭ دانىىندەي تىعىز ۇيىسىپ، تىزە قوسا نىتىماقتاسىپ ەكىپىندەي ىلگەرلەگەن، ُداۋردىڭ دامۇنىان بىرگە يىڭلىكتەنىپ، كورىكى مەكەندى بىرگە قۇرۇدىڭ ەڭ جاقسى ئاړيىچى كە-زەڭنىدە، جەرگىلىكى ۇاقتى 12 ـ ايدىڭ 3 ـ كۇنى امەرىكا پارلامەنتى قاۇم پالائاسى جۇڭگو-نىڭ قارىلىغىنا قاراماي، ايتىلىسى شىنچياڭغا سايا-تىن ”زاڭ جوباسىن“ توڭمويىندىقپەن ماقۇلداپ، شىنچياڭنىڭ ادامدىق ۇقق جاعدايىنا زارلەنە شاب-ۇىلداپ، جۇڭگونىڭ ۇشقارلىقتى الاستاۋداى جانە لاڭكەستىككە سوققى بەرۋەدەگى قۇلىشىنىستارىن بۇرمالاپ، وعان كۇيە جامىپ، جۇڭگو ۇكىمەتىنىڭ شىنچياڭدى جونگە سالۇ ساياساتىن قىسىنسىز جاز-ىرىپ، جۇڭگونىڭ ىشكى ساياساتىنا دورەك-لىكىپەن كىلىكتى، بۇل خابار شىنچياڭداى 12 مىللىيوننان استام ۴ار ۇلت ايەلدەرىن قامتىغان بارلىق خالقتىڭ زىمىردانىن قايناتتى !

لاڭكەستىك ـ اذمازت قوعامىنىڭ ورتاق جاۋى، خالىقارالىق قوعامنىڭ تىزە قوسا سوققى بەرۋ ويىەكتىسى . شىنچياڭ جۇڭگونىڭ لاڭكەستىك-كە قارسى تۇرۇداى نەگىزگى شايقاس مايدانى رە-تىندە، وتكەن عاسىردىڭ 90 ـ جىلدارىنان بەرى، خالىقارالىق جاعداي وزگەرىسىنىڭ يقىالنا ۇشراپ، ۇشقارلىق يدەياسى ۇزدىكىسىز ُورشىپ، ”ۇش ُتۇرلى كۇش“ شىنچياڭ قاتارلى جەرلەردە نەشە مىڭ زورلىقتى كۇش، لاڭكەستىك دەلولاړىن (وقىعا) تۇدىرىپ، قالىڭ بەيكۇنا بۇقاراعا زيانكەس-تىك جاسادى، كوپتەگەن وتباستارى وسى سەبەپتەن توزىپ، ئالاي- ئالاي ادام جانىنان ايرىلىپ، ۇشقا-رىلىق يدەياسى نىزگى نيەتتى، قاراپايىم بۇقارانىڭ جانىن قۇتىرىنا جالھاپ، اۋىل ـ قىستاقتار بۇرىنقى ۴ان اۋەنى مەن شاتتىغىنان ايرىلىپ، ايەلدەر كو-رىكتى ُجۇزى مەن دەرەپس ادامدىغىنان ايرىلىپ، بالالار وقۇعا ُتۇسۇ جانە ەسەپۇ ورايىنان ايرىل-دى... لاڭكەستىكىنىڭ، ۇشقارلىقتىڭ رەال قاتەرى الدىندا، پارتيا ورتالىق كومپىتەتنىڭ پارمەندى باس-شلىغىندا اۆتونوميالى رايوندىق پارتكوم باتىل شا-رالاردى قولدانىپ، لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇ جانە ۇشقارلىقتى الاستاۋ كۇرەسىن زاڭ بوپىنشا ورىستە-

تىپ، لاڭكەستىك ارەكەتتەرىنىڭ كوپ، ُجىي تۇىلۇ بەتالىسىن ُونمىدى شاۋجايلاپ، ۴ار ۇلت خالىقنىڭ تىرشلىك ۇقىمىن، سالاماتتىق ۇقىمىن جانە دامۇ ۇقىمىن زاڭ بوپىنشا قامناماسز ەتتى، شىنچياڭدا ُۇرتىس 3 جىل بويى زورلىقتى كۇش، لاڭكەستىك دەلوسى (وقىعاسى) تۇىلھادى، ۴ار ۇلت خالىقنىڭ تابىسى سەزىمى، باقت سەزىمى، حاۋىپسىزدىك سە-زىمى كورنەكتى كۇشەيىپ، ”كورىكتى شىنچياڭ قۇرۇ، وتان ارمانىن بىرگە جۇزەگە اسرۇ“ سەنىمى ارتتى.

وتان قۇشاعىندا تىرشلىك ەتىپ كەلگەن ۴ار ۇلت ايەلدەر قاۋىمى شەكىىز باقتقا جانە ماقانىشقا كەنەلۇدە! «جۇڭخۇا خالىق رەسپۇبلىكاسىنىڭ نە-گىزگى زاڭى»نان جاڭا جۇڭگونىڭ العاشقى زاڭى «جۇڭخۇا خالىق رەسپۇبلىكاسىنىڭ ۇيلەنۇ زاڭى»نا دەپىن، «جۇڭخۇا خالىق رەسپۇبلىكاسىنىڭ انا ـ بالالار دەنساۋىغىن ساقتاۋ زاڭى»نان «جۇڭخۇا خالىق رەسپۇبلىكاسىنىڭ ايەلدەردىڭ ۇقىق ـ مۇد-دەسىن قامتاماسز ەتۇ زاڭى»، ت. ب لارعا دەپىن ايەلدەردىڭ ساياسىي، ەكونومىكا، وقۇ ـ اعارتۇ، سا-لاماتتىق سىياقتى جاقنارداعى ۇقىق ـ مۇددەسى تولىق قامتاماسز ەتىلدى. 70 جىلدىان بەرى، جۇڭگو نەگىزگى زاڭدى نەگىز، ايەلدەردىڭ ۇقىق ـ مۇددەسىن قامتاماسز ەتۇ زاڭىن تۇلعا ەتكەن 100دەن استام ارنايى زاڭ، زاڭ ەرەجەلەردى قامتە-ھان ايەلدەردىڭ ۇقىق ـ مۇددەسىن قامتاماسز ەتۇ زاڭ جۇيەسىن بىرتىندەپ قالىپتاستىردى ۴ارى كە-مەلدەندىردى. شىنچياڭ ۇيعۇر اۆتونوميالى رايونى ىلگەرىندى ـ كەيىندى «شىنچياڭ ۇيعۇر اۆتونوميا-لى رايونىنىڭ (جۇڭخۇا خالىق رەسپۇبلىكاسىنىڭ ايەلدەردىڭ ۇقىق ـ مۇددەسىن قامتاماسىز ەتۇ زاڭىن) اتقارۇ ادىستەرى»، «شىنچياڭ ۇيعۇر اۆتو-نوميالى رايونىنىڭ ازامات جاسىنا تولماغانداردى قورعاۋ ەرەجەسى» سىياقتى زاڭ، زاڭ ەرەجەلەردى شىعارىپ، ُشىنارنا جەرگىلىكتى زاڭ ەرەجەلەردە ايەلدەردىڭ، بالالاردىڭ ۇقىق ـ مۇددەسىن قورعاۋ تارماقتارىن ارنايى جاسادى. زاڭنىڭ، زاڭ ەرەجە-نىڭ قورعاۋىندا، اۆتونوميالى رايون 90 ـ جىلدار-دان باستاپ «شىنچياڭ ۇيعۇر اۆتونوميالى رايون-نىڭ ايەلدەردى دامىتۇ باعدارلاماسىن» جانە «شىنچياڭ ۇيعۇر اۆتونوميالى رايونىنىڭ بالالاردى دامىتۇ باعدارلاماسىن» 3 كەزەك اتقاردى. 20۱8 ـ جىلى بۇكىل رايونداى جۇكتى ايەلدەردىڭ ۇلۇ

مولشىرى 2003 ـ جىلى 100 مىڭ/163تەن 100 مىڭ/2۶.65 تومەندەدى، بۇكىل رايونداى ۇيلەنۇدەن بۇرىن مەدىتسىنالىق تەكسەرۇ مولشىرى %92.45 بولىپ، بۇكىل ەلدىڭ الدىڭعى لەگىنە شىقتى؛ بۇكىل رايون-داى از ۇلت ايەل كادىرلار بۇكىل رايونداى ايەل كادىرلاردىڭ %66تەن استامىن ۇستادى؛ وقۇ جاسىن-داى بالالاردىڭ وقۇعا ُتۇسۇ مولشىرى ازاتىقتان بۇرىنقى %20تەن تومەن بولۇدان قازىر 9 جىلدىق مىندەتتى وقۇ ـ اعارتۇمەن جاپپاي قامتۇ، وڭتۇس-تىك شىنچياڭدا 3 جىلدىق مەكتەپكە دەپىنگى تارىد-يەمەن جانە 12 جىلدىق نەگىزدىك وقۇعا ـ اعارتۇ-مەن جاپپاي قامتۇ جۇزەگە اسىپ، ورتا مەكتەپ ساتىسىنداى جىنىسى سالىستىرماسى نەگىزنەن تەڭ بولدى؛ ايەلدەردەن نەگىزگى قارتتاردى كۇنىمدەۋ قامسىزداندىرۇنا، جۇمسىسىزدىق جانە جۇمىستا جارانۇ قامسىزداندىرۇنا قاتىناسقان ادام سانى جالىي ادام سانىنىڭ %42.07دن ۇستاپ، جۇمىستاد-ھان جان سانى جارتى ۇلەستى ۇستادى... شىنچياڭ-داى ۴ار ۇلت ايەل اپەكە ـ سىڭلىلەر بۇكىل ەلدە-گى ۴ار ۇلت خالىقمەن بىردەي زاڭ بوپىنشا دەموك-راتيالىق ۇقىمىن جۇرگىزىپ، ەكونوميكانى، قوعام-دى دامىتۇعا تەڭ ات سالىسىپ، رەفورما مەن دامۇدىڭ جەتسىكتەرىنەن تەڭ يىڭلىكتەنىپ، قوعامدىق ورنىندا وراسان زور وزگەرىس تۇىلىپ، قوجايىندىق ورنى كورنەكتىلەنىپ، تابىسى سەزىمى، باقت سەزىمى، حاۋىپسىزدىك سەزىمى كۇن ساينىن كۇشەيدى.

وتان قۇشاعىندا تۇرمىسى كەشىرىپ جاتقان ۴ار ۇلت ايەلدەر قاۋىمى پارتياعا العىسى ايتادى، پارتىيانىڭ سوزىنە قۇلاق اسادى، پارتياعا ىلەسەدى! شىنچياڭنىڭ قاتاڭ دا كۇردەلى لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇ كۇرەسى بارسىندا، اۆتونوميالى رايون-دىق پارتكومنىڭ پارمەندى باىشلىغىنىدا، شىنچياڭدا-ى ۴ار ۇلت ايەلدەر باستان ـ اياق تاباندىلىقپەن بولشەكتەۋشلىككە قارسى تۇرۇ كۇرەسىنىڭ ەڭ ال-دىندا تۇرىپ، ايەلدەردىڭ قوعامدىق تۇرمىسى پەن وتباسى تۇرمىسىنداى وزگەشە رولىن تولىق ساۋلە-لەندىرىپ، ُسى جۇزىندىك ارەكەتى ارقىلى ”ۇش ُتۇرلى كۇش“پەن باتىل كۇرەس جۇرگىزدى! پايىر ۇستىرتىندەگى بۇرماحان مولدو 50 جىلدى ُبىر كۇنىگىدەي وتكىزىپ، شەكارا لەنىياسىنداى كوپتەگەن تاستىڭ بەتىنە ”جۇڭگو“ دەگەن ەكى ۴رپىتى ويىپ شىىىپ، ادال وتانىلىدىق سەزىمىدى

اۆتونوميالى رايوندىق وداق كومپىتەتى، اۆتونوميالى رايوندىق وقۇشلار بىرلەستىگى :

سالامات ەر جەتۇ شىنچياڭداى ۴ار ۇلت جاستارىنىڭ ادامدىق ۇقىمىن ەڭ زور قامتاماسزداندىرۇ

ەرچەتىىپ، ۴ار سالا، ۴ار كاسىپتە ارىنداپ، جاسىتىق ووالدارى مەن پاراساتتارى ارقىلى ەڭجەك ُسىڭىرىپ، شارۋاشلىق قۇرۇدا. تارىبەلەۋ باۋلۇ قىزمەتى بۇرىس جولعا تۇسكەن ُبىر توپ جاستاردى قۇنقارىپ، ولاردىڭ قالىپتى ومىرگە قايتا ورالۇنا كومهك-تەستى. 20 ـ عاسىردىڭ 90 ـ جىلدارىنان بەرى، خالىقارالىق جاعدايداى وزگەرىستىڭ جانە لاڭ-كەستىكىنىڭ، ۇشقارلىقتىڭ بۇكىل الەمدە تارالۇد-نىڭ يقىالىندا، شەكارا ُشىى ـ سىرتىنداى ”ۇش ُتۇرلى كۇش“ ۇلىتتى، ُدىندى جەلەۋ ەتىپ، جۇرتشلىقتىڭ قاراپايىم ۇلت، ُدىن سەزىمىنەن پايدالانىپ، ُدىنى ۇشقارى يدەيانى ورشەلەنە تا-راتىپ، جۇرتشلىقتى مەملەكەتتە ُبىر تۇتاس قول-دانىلاتىن ُتىل ـ جازۇدى ۇيرەنۇگە قازىسى شىغۇعا، جۇمىستانۇ شەبەرلىگىن ۇيرەنۇگە، بىگەرۇگە قارسىلىق بىلىدىرۇگە، وسى زامانىى علم ـ بىلىپەندەردى شەككە قاعۇعا، مەملەكەتنىڭ نەگىز-گى زاڭمىەن، زاڭدارىمەن قارىسالسۇعا ۇزدىك-سىز جەلىكتىردى. ُدىنى ۇشقارلىقتىڭ سىنالاپ كىرۋى جانە مەڭگەبرۇنىدە، ُشىنارنا جاستار قالىپتى تۇرمىسى پەن زاڭ شەكتەمەسىن اقىلدىق

ساياقتاحانا مېنبەسىنە شىىىپ، قىزمەت وتەۋ تەرەزە-لەرىنە ورنىقتى... ولار ۴اربىر قاراپايىم قىزمەت ورىندارىندا جەلەكتىلەردىڭ رولىن ساۋلەلەندىرە-تىن اسقاق سەزىمىدەرىن جانە ۇلى مۇراتارىن ايگى مەتۇدە. تۇتاسى رايونداى ۴ار دارەجەلى ايەل كادىرلار ەگىشى ـ مالشى وتباسىنا كىرىپ، ۴ار ۇلت وتباسىلارىمەن تۇسى بولىپ، شىنايى سۇيىسپەنىش-لىكىپەن، شىن نيەتپەن، شىن جۇرەكتەن قان سۇدان قويۇ دەپتىن باۋرمالدىقتىڭ ۴ار ۇلت اپەكە ـ سىڭلى-لەر ورتاسىندا سالتانات قۇرۇنا مۇكىمىندىك جاساپ، ۇلتتار نىتىماعىنىڭ بەرىك قۇرىش قورعا-نىن ورناتتى.

شىنچياڭ ەجەلدەن بەرى جۇڭگونىڭ تەرىرد-تورىياسى، ۇيعۇر ۇلتى جۇڭخۇا ۇلتى ۇلى شاڭىرامە-نىڭ مۇشەسى، شىنچياڭ جۇڭگونىڭ شىنچياڭى، بارلىق جۇڭگو خالىقنىڭ شىنچياڭى، شىنچياڭنىڭ بارلىق سىتەرى جۇڭگونىڭ ىشكى ُسى. ال قازىر امەرىكا ايتىلىسى ادامدىق ۇقتى جەلەۋ ەتىپ، ”قوس ولىشەم“ جانە زورەكەرلىك لوگىكاسىمەن جۇڭگونىڭ ىشكى سىسىنە دورەكلىكىپەن كىلىگىپ، شىنچياڭداى ۴ار ۇلت خالىقنىڭ قوعام ورنىقتىلغىنا، ۇلتتار نىتىماعىنا، باقتى تۇرمىسقا ئالپىنۇداي كو-رىكتى تىلەگىن تالقانداۋعا ۇرىنىپ وتىر، شىنچياڭداى ۴ار ۇلت ايەلدەرى، اپەكە ـ سىڭلىلەر بۇعان باتىل جول قويمىيدى. ُبىز وتانىنىڭ قۇردەتتى ارقا-تىرەك بولۇنىدا، شىنچياڭ خالىقنىڭ تاماشا تۇرىم-سەن بۇلدىرۇگە ۇرىنغان بارلىق قاسكۇنەمدىك اتاۋلىنىڭ، ُسوز جوق، كۇلى كوككە ۇشاتىدىغىنا كامىل سەنەمز!ُبىز شىنچياڭنىڭ قوعام ورنىقتىل-مى مەن باياندى تىنىشتىق قادامىن ەشتەنگە توسا ال-مايتىدىغىنا كامىل سەنەمز !

ايەلدەر بىرلەستىگى ۇيىمى پارتيا مەن ۇكە-مەتنىڭ ايەلدەر قاۋىمىمەن بايلانىسى جاسايتىن كو-پىرى جانە دانەكەرى، ۴ار دارەجەلى ايەلدەر بىر-لەستىگى ۇيمىدارى، ُسوز جوق، ايەلدەردىڭ يدە-ياسىنا ساياسىي جەتەكشىلىك ەتۇدەي ساياسى جاۋاپ-كەرشلىكتى ارقالاپ، شى جىيىنىڭنىڭ جاڭا ُداۋىر جۇڭگوشا سوتسىيالىزم يدەياسىنىڭ جەتەكشىلىگىن-دە، باتىل، بەكەم تۇردە پارتيا ورتالىق كومپىتەت-نىڭ شەشىمدەرى، ورنالاستىرۇلارى بوپىنشا، اۆتونوميالى رايوندىق پارتكومنىڭ ورنالاستىرۇلا-رىن، تالاپتارىن تىغىز ارقاۋ ەتىپ، ساياسىلىق، وزىقتىق، بۇقارالىق سىپاتتى ۇزدىكىسىز كۇشەيتىپ، ايەلدەردى، اپەكە ـ سىڭلىلەردى سەنىمدى بەكەمدەپ، قىراملىقتى ارتتىرىپ، جاۋعا بىرگە كەكتەنىپ، ُبىر نيەت، ُبىر تىلەكپەن تۇى ايقىن تۇردە كۇرەس جۇرگىزىپ، شىنچياڭنىڭ قوعام ور-نىقتىلغى مەن باياندى تىنىشتىق باس نىساناسى جولىندا جەلەكتىلەردىڭ كۇشىن قوسۇعا جەتەكەنۇى كەرەك!

بەرگەن ۇقىمىن جۇرگىزىپ، دىنگە سەنۇ ـ سەن-بەۋدى ەركىن تاڭىداۋى ادامدىق ۇقىققا قول سۇغۇ جانە قىسىم جاساۋ ما؟ ەندەشە، ولاردىڭ زورلىقتى كۇش، لاڭكەستىك قىلمىس جولنىا تۇس-ۇنىە، ُتىپتى ومىرلەرىن قىۇنا تىداۋ سالھاۋ ادام-دىق ۇقتى قامتاماسز ەتۇ مە؟

شىنچياڭداى ۴ار ۇلت جاستارى امەرىكانىڭ شىنچياڭنىڭ ورنىقتىلغىن ُبۇلدىرىپ، جۇڭگونىڭ دامۇىن شاۋجايلاتىتىن ساياسىي قۇرالنا ماڭىگى اينالمايدى. امەرىكا پارلامەنتى قاۇم پالائاسى ماقۇلداغان اتالمىس شىنچياڭعا ساياتىن ”زاڭ جوباسى“ 2003 ـ جىلى پاۋەلدىڭ بىرلەسكەن مەملەكەتتەر ۇيىمىنىڭ حاۋىپسىزدىك القالار كەڭەسىندە يراقتىڭ بيوچىميا قارۋى سىپاتتارىن كورسەتكەندە كوتەرىگەن ۇنتاق ساينمەن جەلىلىس ارەكەت، تۇگەلدەي ”ازسىزدىق“، ”قىسىنسىز-دىق“، تۇگەلدەي امەرىكا زورەكەرلىگىنىڭ وسپادار جولىسىزدىعى. ُبىز يراق، ۇغانىستان، سىريا سىياقتى ەلدەر امەرىكا جاعىنان ”دەموكرات-يالاندىرىلغاننان“ جانە ”ادامدىق ۇقتىقاندىرىلغان-نان“ كەيىن تاسى-تالقانى شىىىپ، تىرگەسى شايقالىپ، مىللىيونداغان ادامنىڭ بوسقىن بولعا-نىن، ُتىپتى جاندارىنان ايرىلغانىن انىق كوردىك؛ ُبىز ُبىر ُبولىم شياڭگاڭ جاستارد-نىڭ الجاستىرىلىپ، پايدالانىلغان سوك، جارقە-راپ ساۋلە شاشقان ”شىىسى مەرۇەرتى“نىڭ شاك باسقانىن كوردىك. (جالعاسى 8 ـ بەتتە)